

זה ענף החשמל והמים, שמכירותיו לרשות הפלסטינית הגיעו לכ-5 אחוזים מפדיונו. היקף המכירות הישראליות⁴ למשק הפלסטיני אשר דווחו למע"מ עמדו בשנת 2008 על כ-3.2 מיליארדי דולרים (כ-12 מיליארדי ש"ח). המכירות למשק הפלסטיני היו שניות בהיקפן רק ליצוא (ללא יהלומים) לארצות הברית (כ-11.5 מיליארדי דולרים), וגדולות מהיצוא (ללא יהלומים) ליעדי יצוא חשובים אחרים, כהולנד וגרמניה (כ-2 מיליארד דולרים לכל אחת). נוצר אפוא הרושם כי חשיבותן של מכירות אלו למשק הישראלי רבה; ואולם ניתוח הפירוט הענפי של המכירות המדווחות מלמד שחלק ניכר מהן הוא סחר מעבר של מוצרים המיובאים לישראל, או מכירה של מוצרים שערכם המוסף למשק הישראלי נמוך.

הערכת חשיבותן של המכירות הנדונות למשק הישראלי יש בה כדי לסייע בהבנת ההשלכות הכלכליות של תהליכים מדיניים וכלכליים על היקף מכירות אלו: המכירות לרשות התרחבו קמעה, והן צפויות להוסיף ולהתרחב בעקבות הסרת האיסור על יצוא לרצועת עזה ביולי 2010, ובעקבות צמיחת המשק הפלסטיני, שעמדה בשנת 2009 על 6.8 אחוזים (במחירים קבועים). ובפרט: פיתוח התעשייה הפלסטינית עשוי להגדיל את הביקוש הפלסטיני למוצרי ביניים, למכונות ולשירותים, שיירכשו מישראל. היקף המכירות הישראליות לרשות עלול להצטמצם במקרה שהחרם שלה על מוצרי התעשייה הישראלית ביהודה ושומרון יורחב - גם אם באופן עקיף או לא-רשמי - לכלל המוצרים הישראליים, אם מעטפת המכס המשותפת לישראל והפלסטינים תפורק, וכן במקרה שהפלסטינים יצמצמו את השימוש במטבע השקל בעקבות הנפקת מטבע פלסטיני.

נתוני המכירות למשק הפלסטיני מבוססים בעיקרם על נתוני מע"מ, המסווגים על פי הענף הכלכלי של החברה המוכרת - שלא כנתוני יצוא הסחורות למדינות העולם, המבוססים על דיווחי המכס, אשר מסווגים על פי הסחורות הנמכרות. נתונים אלו אינם כוללים מכירות אשר לא דווחו למע"מ בחשבוניות המיועדות לדיווח על סחר ישראלי-פלסטיני, ביניהן מכירות ישירות של מוצרים למשקי בית פלסטיניים ומכירות שלא דווחו למע"מ כלל. בדומה לכך,

⁴ המכירות לרשות הפלסטינית אינן מופיעות בנתוני סחר הסחורות של ישראל, משום שהמשקים הישראלי והפלסטיני פועלים במעטפת מכס אחת. עם זאת הנתונים באים לידי ביטוי במאזן התשלומים של המשק.

12.5 אחוזים באסיה ובשאר העולם³ - יביא אף הוא לגידול דומה של היצוא הישראלי, 9.3 אחוזים. משמעות תוצאה זו היא שבין אם הצמיחה בעולם תהיה מאוזנת ובין אם היא תהיה מוטת כלפי אסיה והמדינות המתפתחות, היצוא הישראלי הנובע מצמיחה זו אמור לגדול באותה מידה.

לוח ב'-1: השפעת גידול של עשרה אחוזים בסחר העולמי על היצוא הישראלי

מדינה	משקל		המקדם הישראלי*	גידול של 10 אחוזים	גידול לא מאוזן של 10 אחוזים
	גוש הסחר ביצוא	גידול של 10 אחוזים			
ארה"ב	0.77	28.6	30.2	30.8	32.0
האיחוד האירופי	0.92	29.9	17.6	17.1	29.5
אסיה	1.15	15.4	29.5	28.9	109.3
יתר הארצות	1.05	26.1	109.3	109.5	100.0
סה"כ	0.94	100.0			

* ממוצע ערכי המגמה לשנים 2009 עד מאי 2010. המקור: IMF, IFS הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית

- המכירות הישירות של חברות מענפי התעשייה, החשמל והמים, החקלאות, התחבורה והבנקאות והפיננסים לפלסטינים בשנת 2008 הניבו ערך מוסף ישיר של כ-1.5 מיליארדי ש"ח - כ-0.15 אחוז מהתוצר המקומי הישראלי.
- המכירות הישירות של חברות תעשייה ישראליות למשק הפלסטיני הניבו בשנת 2008 ערך מוסף של 540 מיליוני ש"ח - כ-0.6 אחוז מסך הערך המוסף של הענף - ופחות משלושת אלפים משרות.
- חלק ניכר מהמכירות לרשות היה סחר מעבר של מוצרים מיובאים: כ-58 אחוזים מהמכירות של המשק הישראלי לפלסטיני ב-2008 בוצעו על ידי חברות מסחריות, מהן כ-20 אחוזים היו מכירות דלקים.
- המכירות לרשות הפלסטינית היוו פחות משני אחוזים מהפדיון הענפי של כל אחד מענפי המשק. יוצא מכלל

³ הפער בין צמיחת של היבוא של המדינות המתפתחות והמתעוררות לזו של המדינות המפותחות, ששיעורו כ-5 נקודות אחוז, מתבסס על פרסום של ה-IMF: "World Economic and Financial Surveys", World Economic Outlook אפריל 2010.

ידי חברות מסחריות ובין סחר מעבר, כלומר מכירה של מוצרים מיובאים מחו"ל לפלסטינים, אולם ניתן להעריך כי חלק ניכר ממכירות אלו הוא סחר מעבר, שתרומתו לתוצר הישראלי מוגבלת.

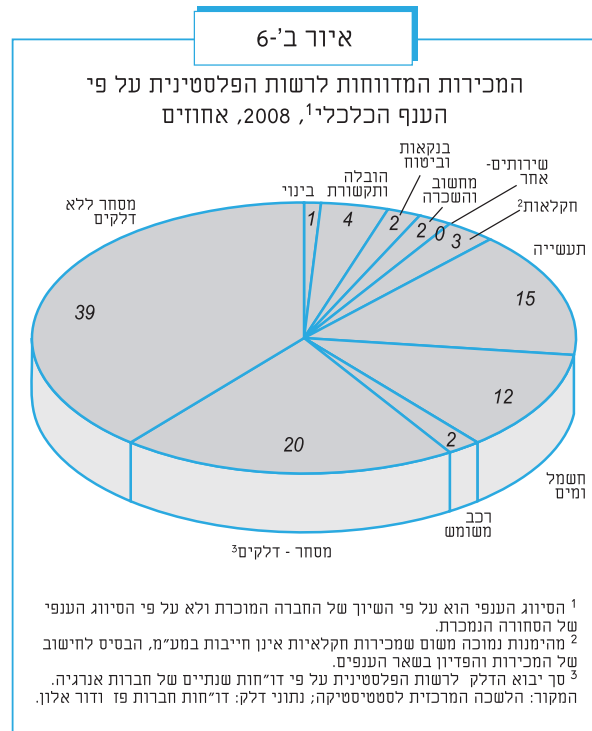
המכירות הישירות של ענפי התעשייה והחשמל והמים, שתרומתן לתוצר גבוהה מזו של המסחר, הסתכמו בכ-1.8 ו-1.4 מיליארדי ש"ח, שהיוו 15 ו-12 אחוזים מהמכירות המדווחות לרשות הפלסטינית, בהתאמה. היקף המכירות המדווחות של ענפי התחבורה והתקשורת ושל ענף החקלאות קטן - כ-3 ו-4 אחוזים מסך המכירות לרשות הפלסטינית. עם זאת סביר כי נתוני המכירות של ענפים אלו מוטים כלפי מטה - משום שחלק מהסחורות נמכרות על ידי חברות מסחריות שאינן מסווגות בענפים האמורים, ומשום שסחורות ושירותים נוספים, כגון שירותי סלולר, נמכרים ישירות לפרטים פלסטיניים ואינם מדווחים למע"מ כעסקאות עם הרשות.

התלות המוגבלת של המשק הישראלי במכירות לרשות הפלסטינית באה לידי ביטוי בשיעורן הקטן של מכירות אלו בסך הפדיון של המשק הישראלי, 0.9 אחוז, ובפדיון של ענפי החקלאות, המסחר והביטוח והבנקאות - פחות משני אחוזים. המכירות המדווחות של חברות תעשייה למשק הפלסטיני היוו כמתצית האחוז מפדיונו של ענף התעשייה (לוח ב-1, טור 4). אלו היו מרוכזות בענפי תעשייה מסורתיים, כמזון, משקאות, מוצרי עץ, נייר ומתכת, ועמדו על כאחוז עד 2.5 אחוזים מסך הפדיון של ענפים אלו. יוצא הדופן העיקרי הוא ענף החשמל והמים, שכ-5 אחוזים מפדיונו נבעו ממכירות לפלסטינים, אולם דומה כי לעיתים מכירות אלו מכבידות על ענף זה, שתפוקתו מוגבלת.

הערך המוסף הישיר שהמכירות למשק הפלסטיני הניבו לתעשייה הישראלית נאמד בכ-540 מיליון ש"ח, שהם כ-0.6 אחוז מסך הערך המוסף של ענף התעשייה בישראל (לוח ב-1, טור 5). סך המשרות בתעשייה שיש לזקוף ישירות למכירות לפלסטינים נאמד בפחות משלושת אלפים משרות (לוח ב-1, טור 6). הערך המוסף הנזקף למכירות של ענף החשמל והמים עומד על 461 מיליון ש"ח. סך הערך המוסף הנזקף מהמכירות הישירות של שני ענפים אלו ושל ענפי החקלאות, התחבורה והבנקאות והביטוח לפלסטינים עומד על כ-1.5 מיליארדי ש"ח, שהיוו כ-0.15 אחוז מהתוצר הישראלי בשנת 2008.

מהימנות נתוני המכירות של מוצרי חקלאות מוגבלת, משום שמוצרים אלו אינם חייבים במע"מ, והדיווחים עליהם מגיעים ממקורות אחרים. כנגד זאת, מכירות אלו מנופחות במקצת בסעיפים מסוימים, משום שהן כוללות מוצרים כדלקים, שנמכרו לרשות הפלסטינית, אך חלקם הוברחו בחזרה לישראל בשל פערי מיסוי. ניתוח זה של חשיבות המכירות לפלסטינים עבור המשק הישראלי בוחן את נתוני 2008, ולא נתונים עדכניים יותר, כדי לצמצם הטיות הנובעות מהשפעות המשבר העולמי.

ניתוח נתוני המכירות לכלכלה הפלסטינית בשנת 2008 על פי הסיווג של החברות המייצאות מעלה כי הרוב המוחלט (כ-58 אחוזים) של המכירות המדווחות בוצעו על ידי חברות השייכות לענף המסחר, שייצאו בהיקף של כ-7 מיליארדי ש"ח (לוח ב-2), ומתוכן כ-2.4 מיליארדי ש"ח (כ-20 אחוזים מסך המכירות לרשות) נתקבלו ממכירות של דלקים⁵. המכירות של חברות מסחריות למעט מכירות דלקים עמדו על כ-4.6 מיליארדי ש"ח (כ-38 אחוזים מסך המכירות לרשות). מפני אופיים של נתוני המכירות לרשות לא ניתן להבחין בין מכירות של מוצרים ישראליים על

⁵ נתוני מכירות מדוחות "פז אנרגיה" ו"דור אלון". הרשות הפלסטינית חותמה על הסכמים עם חברות אלו, שעל פיהם כל רכישות הנפט הפלסטיניות מישראל ייעשו דרכן.

כפולה מאומדנים אלו, חשיבותן לתוצר ולתעסוקה של המשק הישראלי בכללו אינה רבה. אף על פי כן יש להביא בחשבון שירידה של היקף המכירות האלה עלולה להשפיע לשלילה על חברות תעשייה מסורתית בענפי המזון, המשקאות, העץ והחשמל, וכן על חברות אנרגיה. בפרט, צפויות להיפגע חברות המתמחות בשוק הפלסטיני.

יש להדגיש כי אומדנים אלו אינם כוללים מכירות של מוצרים ישראליים באמצעות חברות מסחריות. הם אינם כוללים גם ערך מוסף, שכר ומשרות הקשורים ל"מעגל השני" - נותני שירותים ומוכרי מוצרי ביניים לחברות המוכרות לרשות הפלסטינית. ואולם, אף אם התרומה של המכירות הישראליות לשוק הפלסטיני לתעסוקה בישראל

לוח ב'-2: המכירות המדווחות לרשות הפלסטינית על פי הענף הכלכלי

המשרות (6)	הערך המוסף (מיליוני ש"ח) (5)	שיעור המכירות		המכירות לרשות הפלסטינית		המכירות (אחוזים) (2)	הכמות (מיליוני ש"ח) (1)
		לרש"פ מסך הפדיון הענפי (אחוזים) (4)	סך הפדיון הענפי (מיליוני ש"ח) (3)	השיעור מסך המכירות (אחוזים) (2)	הכמות (מיליוני ש"ח) (1)		
						90.4	10,860.4
	165.08	1.1	35,410	3.4	403.6		סך הסחורות
	2,787	0.5	356,634	15.3	1,836.3		מזה: חקלאות ¹
	1,239	1.57	49,961	6.5	785.3		תעשייה ²
	203	1.84	7,483	1.1	137.8		מזה: מוצרי מזון
							משקאות ומוצרי טבק
							עץ ומוצרי (פרט לרהיטים)
	129	2.15	2,487	0.4	53.5		נייר והוצל"א
	357	1.01	17,234	1.4	174.1		כימיקלים ומוצריהם וזיקוק נפט
	75	0.21	96,895	1.7	200.7		מוצרי פלסטיק וגומי
	144	0.61	17,109	0.9	104.8		מוצרים מינרליים אל-מתכתיים
	59	0.49	9,689	0.4	47.4		מתכת בסיסית
	51	0.80	8,256	0.5	65.7		מוצרי מתכת
	228	0.44	21,913	0.8	96.8		חשמל ומים
	461.90	4.8	29,465	11.8	1,421.2		רכב משומש
						1.6	192.6
		1.6	429,795	58.3	7,006.7		מסחר ²
						20.1	2,410.0
						38.3	4,596.7
							מזה: דלקים ³
							מסחר ללא דלקים
						9.6	1,149.1
		0.1	105,521	1.3	156.8		סך השירותים
	209.99	0.5	108,667	4.3	513.4		מזה: בינוי
	130.27	1.0	28,426	2.3	270.3		תחבורה ותקשורת
		0.3	55,174	1.5	184.9		בנקאות וביטוח
		0.9	1,343,993	100.0	12,009.5		מיחשוב, השכרה
							סך הכול (ללא יהלומים)

¹ נתוני הפדיון והמכירות לרשות הפלסטינית מבוססים על דיווחים למע"מ על פי הסיווג הענפי של החברה המוכרת. על כן אמינות האומדן לענף החקלאות, שבו אין גובים מע"מ, מוגבלת.

² המכירות של מוצרי תעשייה ישראליים באמצעות חברות מסחריות (ענפים 50-53) אינן נכללות באומדן של מכירות התעשייה הישראלית.

³ נתוני מכירות הדלקים מבוססים על דוחות שנתיים של חברת "99" ושל חברת "זור אנרגיה" לשנת 2008. על פי נתוני הלמ"ס הפלסטינית. מכירות הדלקים והמוצרים המינרליים היו כפולות ועמדו על 5.2 מיליארד ש"ח.

המקור: נתוני המכירות לרש"פ - עיבודי הלמ"ס לנתוני המע"מ; מקדמי הערך המוסף הענפיים - הלמ"ס, אגף החשבונאות הלאומית; מקדמי הערך המוסף והתפוקה למשרה בתעשייה - סקר התעשייה (2006).